

Zit iedereen mee rond de tafel?

Ruim 5.500 burgers gaven in de bevraging **CultuurContentement** hun mening over de kwaliteit van het culturele aanbod en het cultuurbeleid in hun gemeente. Steden en gemeenten, oordeelden ze, moeten zorgen voor meer begeleiding, regulitis genezen, beter communiceren over hun aanbod en beleid, meer betaalbare infrastructuur ter beschikking stellen en meer experimenteren. Voelt Mieke Van den Brande, Cultuurschepen van Bonheiden, zich aangesproken? En wat denkt Wim Van Roy van De Wakkere Burger van de nadrukkelijke vraag naar meer participatie? De Federatie bracht hen samen voor een dubbelgesprek.

De keuze voor de schepen van Cultuur van Bonheiden is geen toeval. Deze relatief kleine gemeente telde maar liefst 148 respondenten voor CultuurContentement, de grootschalige bevraging over lokaal cultuurbeleid waarvan De Federatie een van de initiatiefnemers was. Mieke Van den Brande is bovendien vertrouwd met De Wakkere Burger, een sociaal-culturele organisatie die participatie en betrokkenheid van burgers bij lokaal beleid probeert te ondersteunen en te promoten. In zijn zoektocht naar een participatieve manier van werken, stak de Cultuurdienst van Bonheiden namelijk zijn licht op bij een collega van coördinator Wim Van Roy.

Bonheiden scoorde zowat het hoogst van alle gemeenten wier inwoners de bevraging invulden. Waarom was er zoveel respons?

Mieke Van den Brande: "Cultuur is bij ons van onderuit gegroeid. We zijn enkele tientallen jaren geleden begonnen met een aantal gedreven vrijwilligers die vol waren van cultuur en die zich daar letterlijk in gesmeten hebben. De opeenvolgende gemeentebesturen zijn dat geleidelijk gaan ondersteunen. Cultuur lééft gewoon. We hebben veel vrijwilligers, we hebben een sterke traditie van gediplomeerde vrijwillige lesgevers voor een ruim en divers opleidingsaanbod. Dat engagement wordt ook erkend en geapprecieerd."

Welke lessen hebt u getrokken uit de bevraging? En hoe belangrijk is participatie voor u in dat verband?

Mieke Van den Brande: "Het was een positieve bevestiging. Maar ons interesseert op dit kantelpunt, zo vlak voor de verkiezingen, de toekomst. Moeten we andere accenten leggen? Het feit dat onze burgers zo talrijk gereageerd hebben, sterkt ons in de gedachte dat we vooral niet moeten afbouwen. We moeten minstens bestendigen en tegelijkertijd nadenken over wie we nu juist bereiken. We hebben bijvoorbeeld een enorme schoolwerking, maar scoren minder goed voor de jongeren tussen 14 en 25 jaar. Hebben ze het te druk? Want geëngageerd zijn zit in de genen in Bonheiden. Of is er misschien een andere groep jongeren die niet lokaal actief is, en wier interesse we kunnen ontwikkelen? We proberen de deuren open te gooien. 'Kunst in Open Ruimte' bijvoorbeeld is geen afgewerkt aanbod, we streven niet naar een bepaalde vorm. Het is een traject waarmee we bepaalde wijken willen stimuleren om deel te nemen. Ik zie de gemeente als een moderator, een kansengever. We proberen ook de deuren wat open te gooien door het subsidiereglement te hervormen. We hebben de toegang tot infrastructuur nu losgekoppeld van deelname aan de Cultuurraad. We willen zo ook niet-gebonden mensen op de been brengen, los van verenigingen. Dat is verrijkend voor het culturele leven in onze gemeente."

**MIEKE VAN DEN BRANDE
(SCHEPEN BONHEIDEN) EN
WIM VAN ROY (DE WAKKERE BURGER)
OVER LOKALE CULTUURPARTICIPATIE**

“Volgens mij is dat de essentie: heb vertrouwen in je inwoners en in je cultuurmedewerkers en luister naar elke groep”

MIEKE VAN DEN BRANDE

“Om een nieuw publiek te betrekken bij cultuurbeleid zullen gemeenten het thematischer of projectgericht moeten aanpakken”

WIM VAN ROY

Is Bonheiden typisch voor Vlaanderen op het vlak van participatie? Of is die gemeente eerder een uitzondering?

Wim Van Roy: “We horen in gemeenten wel vaker bedenkingen bij de klassieke adviesraden. De samenstelling is nu nog vaak vrij eenzijdig gebaseerd op verenigingen, gekoppeld aan subsidies. Moet dat zo blijven? Zo zijn er burgers die actief zijn rond cultuur, maar die niet enthousiast worden van het idee van een zitje in de Cultuurraad. In de toekomst werk je misschien beter met een kern van interessante en gedreven mensen in de Cultuurraad, met daarnaast dat nieuwe publiek – jongeren, tweeverdieners. Om die te bereiken, zullen gemeenten het thematischer of projectgerichter moeten aanpakken. Misschien met ad-hocstructuren waarbij geclusterd wordt rond gemeenschappelijke thema’s? Op die manier vangt een bestuur ook de vragen bij de bredere bevolking op.”

Er wordt in Vlaanderen dus volop nagedacht over hoe je bij participatie kan innoveren?

Wim Van Roy: “Gemeenten willen naast de adviesraden zeker ook andere participatievormen inzetten zoals digitale overlegplatformen om de niet-georganiseerde burger te pakken te krijgen.”

De middelen voor lokaal cultuurbeleid zitten nu exclusief bij de gemeente. Geeft dat meer vrijheid omdat een gemeente zelf kiest waarin ze investeert, zonder verantwoording te hoeven af te leggen, of

moet u nu meer strijd leveren om te investeren in cultuur?

Mieke Van den Brande: “Voor mij zijn die budgetten er vanuit een overtuiging. Ik hoop dat elke coalitie die overtuiging kan dragen, zodat daar zekerheid over blijft bestaan. Maar er is enige zenuwachtigheid in het veld. ‘Jullie zijn toch niet van plan om af te bouwen?’ klonk het in de Cultuurraad. Wij hebben meteen duidelijkheid verschaft. Voor het bestuur was het een evidentie om gewoon voort te doen zoals het in de meerjarenplanning staat. Ik kan me voorstellen dat in een andere stad of gemeente met een hoge schuldgraad of een grote zorg naar basisondersteuning, deze middelen ter discussie komen te staan. Dat is het gevaarlijke aan deze situatie.”

Na de gemeenteraadsverkiezingen komen er voor het eerst nieuwe overeenkomsten en meerjarenplannen. Dit kan een kantelpunt worden. Hoe kijkt u naar deze mogelijke verschuivingen?

Wim Van Roy: “Een deel van de verenigingen is gewoon niet op de hoogte. De andere weten, net zo min als wij, wat de volgende legislatuur zal opleveren. Zal het volgende bestuur kiezen voor riolering of voor sport, in plaats van cultuur? Die angst leeft wel. Het comfort van zeker te weten dat er een potje geld naar cultuur gaat, is weg. Anderzijds moet de lokale democratie nu zelf keuzes maken en verantwoorden.”

Het wordt belangrijker dat burgers zelf op tafel slaan en eisen dat er middelen naar cultuur blijven gaan.

Wim van Roy: “Dat is wat wij met De Wakkere Burger bepleiten: als je wil dat het cultuurbeleid in jouw gemeente behouden blijft, kom dan zelf met voorstellen voor het nieuwe gemeentebestuur.”

“Ik zie de gemeente als een moderator, een kansengever”

MIEKE VAN DEN BRANDE

Meestal staat cultuur toch niet in het brandpunt van een verkiezingscampagne, ook lokaal niet?

Mieke Van den Brande: “Dat hangt af van de biotoop van een gemeente. Vind je cultuur iets additioneels, of iets dat aan de basis ligt van het welzijn van burgers? Cultuur gaat over innerlijke rijkdom, over elkaar ontmoeten. Ze voedt mensen en helpt hen zich te ontwikkelen. Dat hangt er niet zomaar bij.”

Wim Van Roy: “Partijen focussen in hun verkiezingscampagnes voor cultuur toch vaak op de opvallendste initiatieven zoals nieuwe infrastructuur: moet er een jeugdhuis worden bijgebouwd, moet het cultuurcentrum onder handen genomen worden? Het gaat veel minder over het algemeen ondersteunend subsidiebeleid.”

Hoe staat het met het verenigingsleven in Bonheiden? Wat doet het gemeentebestuur om het te ondersteunen?

Mieke Van den Brande: “Wij hebben vooral gefocust op het aanbieden

van infrastructuur en uitleenmateriaal. Dat zijn heel belangrijke pijlers. Verenigingen kunnen gebruikmaken van verschillende types infrastructuur. Ons gemeenschapscentrum bijvoorbeeld is ook voor verenigingen, zodat die hun kunsten kunnen beleven in de mooiste zaal. Dat geeft een gezonde frictie tussen de verenigingen en het professionele aanbod. Maar we moeten dat vooropstellen en behouden.”

We horen van onze verenigingen vaak klachten over de papierwinkel en de administratieve rompslomp in hun gemeente.

Mieke Van den Brande: “Onze balie is zeer klantvriendelijk en laagdrempelig. We proberen wel meer te digitaliseren en zo de processen efficiënter te laten verlopen. Hoe meer ruimte die medewerker die nu het aanspreekpunt is voor verenigingen krijgt, hoe meer er kan opgezet worden en kan bloeien.”

De Wakkere Burger organiseert sinds kort Burgervuur. Welke bedoeling hebben jullie daarmee?

Wim Van Roy: “Burgervuur is een initiatief van De Wakkere Burger om burgerinitiatieven in een netwerk te trekken. Het gaat om heel diverse burgerinitiatieven op alle domeinen, van een actiescomité dat de straat veiliger wil maken tot een tuinwissel tussen ouderen die niet meer aan tuinieren toekomen en mensen die in een sociale huurflat zonder tuin wonen. Wat me daar vooral in getroffen heeft is de ongelooflijke diversiteit in de activiteiten met een maatschappelijke meerwaarde. En

hoe soms met één kleine actie een ongelooflijk project wordt uitgedacht. In Gent bijvoorbeeld geraakte een aantal ouders in een speelstraat in gesprek over duurzame mobiliteit, een paar jaar later eindigden ze met een coöperatieve die elektrische deelwagens beheert. Het klassieke verenigingsleven en dergelijke individuele initiatieven worden soms tegenover elkaar gezet, maar het is eerder een puzzel die in elkaar valt en waarbij ook steden en gemeenten stukjes leggen.”

Zijn dat de succesrijkste projecten, die met een vervlechting tussen verschillende actoren?

Wim Van Roy: “Hoe definieer je succes? Als een aantal mensen iets kleins in hun wijk wil doen en daar gelukkig mee is, dan hebben die succes. Andere projecten worden groter, en dat is dan dikwijls omdat ze een netwerk krijgen met een stad of een gemeente. Die vervlechting is vaak wel nodig als je wil opschalen. Dat is ook de bedoeling van Burgervuur: mensen samenbrengen, van elkaar leren, misschien samen dingen doen.”

Ziet u een exponentiële groei van dat soort burgerinitiatieven waar mensen zelf het heft in handen nemen?

Wim Van Roy: “Dat is alleszins de indruk die wij hebben. Maar zeggen dat dit nieuw is? Dat denk ik niet. In de jaren zeventig en tachtig had je ook actiegroepen en mensen die lokaal iets deden. Al wordt de huidige trend – bijvoorbeeld voor alles wat gaat over klimaat

en duurzaamheid – gevoed door ongeduld. Mensen vinden dat de overheid niet snel genoeg reageert en ze doen het dan maar zelf. Opvallend: niet alle initiatieven willen even graag samenwerken met een gemeentebestuur.”

Ziet u deze initiatieven ook bloeien in Bonheiden?

Mieke Van den Brande: “Zeker. Er gebeurt veel rond nieuwe energie. Er zit ook heel wat kennis hierover bij burgers die dan samen iets ondernemen, en die ons vragen of wij een platform kunnen bieden. Een overheid moet tussenkomen als het nodig is en als het moet. Maar ze moet vooral niet overnemen. Laat die dynamiek gebeuren en laat mensen fouten maken als het moet. Ik wil dat mensen uit hun zetel komen en verantwoordelijkheid nemen, een idee durven uit te werken. Die sfeer willen wij als bestuur ondersteunen.”

Bonheiden heeft, zoals u al zei, een traditie op dat vlak, bijvoorbeeld met die vrijwillige lesgevers die zich inzetten voor levenslang leren.

Mieke Van den Brande: “Ik hoop dat het standhoudt, en dat we vrijwilligers blijven vinden die vol overgave hun kennis blijven delen. Die vormingen zijn gegroeid uit de Krankhoeve, onze ontmoetingszaal aan een groot natuurdomein. Een groep burgers is daar vele jaren geleden begonnen met de Zomerzondagen, kleinschalige ontmoetingen met muziek. De gemeente zorgt ondertussen voor het programma: wij betalen nu de kunstenaars. Maar het blijft kleinschalig en die traditie wordt gesmaakt.”

“Als je wil dat het cultuurbeleid in jouw gemeente behouden blijft, kom dan met voorstellen voor het nieuwe gemeentebestuur”

WIM VAN ROY

Tekenen zich tendensen af in burgerparticipatie? Wat is er ten goede of ten kwade veranderd?

Wim Van Roy: “Ten kwade niet zo veel. Sommige adviesraden krijgen wat minder aandacht – soms terecht – en andere vormen komen meer op, zoals onlineplatformen. Het risico van die digitale weg is wel dat je dan alleen losse ideeën en duimpjes oogst. Is dat een gesprek waarin mensen elkaars argumenten leren kennen? Verder zie ik overal allerlei nieuwe vormen van inspraak en participatie opduiken die ik best wel knap vind. Zo zijn er gemeenten die een stuk van hun budget laten verdelen door burgers, of die projecten laten uitkiezen of invullen door burgers en die daar ook middelen voor voorzien.”

Geeft het nieuwe gemeentedecreet naar uw aanvoelen handvaten om die experimenten nog uit te breiden?

Wim Van Roy: “Het nieuwe gemeentedecreet zal daar volgens mij amper invloed op hebben. Voor participatie

verschilt het niet zo erg van het oude decreet. Je had bijvoorbeeld al de formule om vragen op de gemeenteraad te krijgen. Het percentage van noodzakelijke handtekeningen is nu geschrapt. Gemeenten kunnen nu de handtekeningendrempel verhogen – maar dat denk ik niet – of verlagen. Ik vind niet dat er grote hefboomen of garanties zijn weggevallen in het nieuwe decreet. Ik hoop wel op meer participatie bij het opmaken van de meerjarenplanning in gemeenten. Zes jaar geleden hebben gemeenten veel naar binnen gekeken. Ik hoop dat ze nu meer naar buiten kijken en burgers meer betrekken.”

We merken in CultuurContentement ongerustheid bij vrijwilligers over het verdwijnen van de Cultuurbeleidsplannen. Met het meerjarenplan hebben burgers een zeer beknopte visie en strategie voor die zes jaar. Het is dan niet gemakkelijk om je een duidelijk beeld te vormen van wat het beleid zal zijn.

Mieke Van den Brande: “Die meerjarenplanning was een eerste probeersel. Ook als schepen heb ik dat soms wel als te stringent ervaren. Je start voor een periode van zes jaar en dan moet je op een paar maanden tijd een glazen bol bovenhalen om te bepalen wat de volgende zes jaar brengen. Zo werkt het niet. Je moet kunnen inspelen op opportuniteiten. Het lijkt me de evidentie zelve te zijn dat er vanuit een visie wordt gewerkt die ook wordt besproken in adviesorganen en cultuurraden, zodat burgers op de hoogte zijn.”

Welke tips voor een bruisend Cultuurbeleid hebt u nog voor collega-schepenen? Wat kunnen ze leren van Bonheiden?

Mieke Van den Brande: “Durf risico te nemen met je culturaanbod, schep ruimte voor creativiteit, en bouw vooral voldoende vrijheid in. Houd de afstand tussen het politiek bestuur en het culturele leven gezond, versterk wat je kan versterken, maar durf ook te vertrouwen. Volgens mij is dat de essentie van alles: heb vertrouwen in je inwoners en in je cultuurmedewerkers en luister naar elke groep. Wees alert en zorg dat je iedereen mee hebt. Dat zit achter dat brede aanbod in Bonheiden. Wij zijn daar trots op.”

Wat is voor u, Wim Van Roy, het essentiële ingrediënt voor een schitterende cultuurparticipatie in Vlaanderen? Wat wil u elke gemeente aanraden?

Wim Van Roy: “Dat alles wat met participatie te maken heeft nog meer gebaseerd wordt op een brede en diverse betrokkenheid. Dus ook van jongeren, ook van kansengroepen, diversiteit naar leeftijd, geslacht, handicap. Door met hen en niet alleen over hen te praten. Een bestuur moet daar altijd aandacht voor hebben: wie zit er nog niet mee rond de tafel? Doe dan die extra inspanning.”

→ Vragen of reacties?
liesbeth@defederatie.org